

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 31. avgust 2011

SPLOŠNA MATURA

OCENJEVALNA SHEMA ZA ESEJ (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

0–10 ODGOVOR NE DOSEGA MINIMALNIH STANDARDOV

- 0 Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
- 1–5 Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Skorajda nikjer ni mogoče opaziti seznanjenosti s filozofsko problematiko.
- 6–10 V odgovoru še vedno prevladuje fragmentarnost, če pa že ima zaokroženo zgradbo, je ta le delna in polna miselnih preskokov. Razumevanje danega problema je zelo omejeno. Razvitih je sicer nekaj relevantnih poudarkov, vendar so obrobnji. Odgovor je nejasen in pretežno nerelevanten. Temelji na opisih, če argumenti so, so le nakazani in nerazviti. Kandidatovo poznavanje filozofskih problemov je skromno, fragmentarno in zelo omejeno. Skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so nenatančne in večkrat napačne.
Pri odgovoru gre torej največkrat zgolj za obnavljanje drobcev najbolj elementarne šolske snovi in ponavljanje enega in istega.

11–13 ZADOSTNO

Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadostno obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), sta pa uvod in zaključek še bolj slabo razdelana. Nekatere izpeljave in utemeljitve so že lahko jasne, pogosto pa je odgovor težko razumljiv, tudi zaradi preskokov v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, vendar se odgovor že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, a jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, kadar pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže samo osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve.
Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.

14–16 DOBRO, A OMEJENO

Odgovor ima najmanj 600 besed, esejistična zgradba je s formalnega vidika dobra; uvod razloži problem in sklep je vsaj praviloma izpeljan iz naloge. Zgradba posamičnih odlomkov je večinoma dobra, je pa semtertja še opaziti preskoke v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno filozofsko terminologijo, ki je večinoma relevantna za obravnavani problem. Vendar so pojmi pogosto preprosto sprejeti kot samoumevni, njihova analiza je bolj obrobna, prav tako so lahko v zametkih zaznavni že poskusi povezovanja ustreznih pojmov. Kandidat opis in razlago dopolni z argumenti, vendar so »šolski« in predvidljivi, lahko so tudi zgolj opis znanih argumentov. Kandidat predstavi več pogledov, vendar protiargumentov še ni oziroma so predstavljeni skromno. Je pa opaziti poskus analize nekaterih pojmov in predpostavk vprašanja ter zametke logičnega povezovanja pojmov, iskanja utemeljenih rešitev problemov in vrednotenja nekaterih posledic rešitev.
Esej izraža solidno splošno seznanjenost z ustrežno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar argumentacija in analiza pojmov še nista v ospredju.

17–19 PRAV DOBRO, A OPAZNE POMANJKLJIVOSTI

Esejistična zgradba je s formalnega in večinoma tudi vsebinskega vidika dobra. Uvod in zaključek sta jasna, jedrnata in relevantna, izpeljave in utemeljitve so skoraj zmeraj logično skladne in razumljive, posamični odlomki so največkrat smiselno zaokrožene celote in so pogosto med seboj dobro povezani. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume in to razumevanje dobro izrazi s celotno strukturo eseja. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema. Nekaj vpeljanih pojmov je reflektiranih kot filozofsko problematičnih, večkrat je mogoče zaslediti njihovo analizo in vzpostavljanje logičnih zvez med njimi. Nasploh v eseju že prevladuje argumentacija pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in kot posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa semtertja niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni; nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna.

Iz odgovora je razvidna zelo dobra splošna seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Vendar se kandidat že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.

20–22 V GLAVNEM ODLIČNO

Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno črto argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma rešitvijo problema. Izpeljave in utemeljitve so logično skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se tudi že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih vstopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, ki je že rezultat samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta ustrezna.

Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.

DODATNA NAVODILA ZA ESEJ

(Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko tudi čisto drugačen esej, če je le povezan z naslovom.)

- 1. Razpravljajte o trditvi: Za videzom sveta se ne skriva njegovo bistvo, saj je videz vse, kar je.**
Vprašanje zahteva premislek o tem, kako lahko rečemo, da bistvo sveta ne obstaja. Če je odnos med bivajočim in njegovim bistvom tak, da je bistvo skrito, se zastavlja vprašanje, kako vemo, da bistvo sploh obstaja. Vsekakor pa bo analiza morala opredeliti pojem sveta in njegov odnos do videza.
- 2. Razpravljajte o trditvi: Nesmiselno je iskati bistvo človeka, saj je človek to, kar ni.**
Bistvo človeka se je po navadi opredeljevalo na različne načine: človek je racionalno ali kakšno drugačno bitje. Njegov smoter pa je, npr. pri Aristotelu, udejanjenje tega bistva. Eksistencializem pojmovanje obrne, človekova narava ni določena vnaprej, človek je najprej to, kar ni oziroma kar hoče postati, šele nato nekaj postane in je – a nikdar to ne določa njegovega bistva. To je prej v tem, da vselej lahko preseže svoje trenutne opredelitve.
- 3. Razpravljajte o trditvi: Duha ne moremo razlagati zgolj s pomočjo materije.**
Trditev zanika materialistični monizem, ki vse duševne pojave razlaga s telesnimi procesi, natančneje s fizikalno-kemičnimi procesi v možganih. Tovrstnemu fizikalizmu nasprotni stališči sta, prvič, idealistični monizem, ki telo ontološko razloži z duhom, in drugič, dualizem, ki dokazuje obstoj dveh samostojnih substanc. Vprašanje zahteva prikaz razlogov za posamična stališča in proti njim.
- 4. Razpravljajte o trditvi: Ne čutila ne razum nas ne morejo voditi do zmote v spoznanju: čutila nam kažejo svet, kakršen se kaže, razum sam pa je sploh nezmojljiv.**
Pogosto se reče, da nas čutila varajo, ker ne kažejo resnice, temveč le videz. A to, da se stvari na določen način kažejo, je tudi res, tako da nas čutila ne varajo, varamo se le sami, če jim pripisujemo vlogo, ki je nimajo. Varati nas ne more niti razum, saj je prav on vir racionalnosti. Res pa je, da ta racionalnost ni vselej primerno uporabljana. Rabimo pa oboje, razum in čutila, mi sami, torej smo lahko le mi vir zmote?
- 5. Razpravljajte o trditvi: Ni res, da naša vednost temelji na neizpodbitnih temeljih, saj ni ničesar neizpodbitnega in lahko prav o vsem dvomimo.**
Velik del sodobne epistemologije temelji na podmeni, da vednost logično izhaja iz vsebin, ki so evidentno resnične. Pretežno je to stališče racionalistov, značilen predstavnik je Descartes. Nasprotujejo mu empiristi, denimo Hume, ki dokazujejo, da je nesmiselno govoriti o neizpodbitni vednosti, ker je človek seznanjen le s čutnimi podatki o svetu, ne pa s svetom samim. Zato je edino razumno sprejeti skeptično stališče. Drug nasprotnik naslovne trditve je denimo Wittgenstein s pojmom jezikovnih iger, ki tudi zavrača zamisel nespremenljivih temeljev vednosti.
- 6. Razpravljajte o trditvi: Resnica v znanosti ni v ujemanju med mislijo in stvarnostjo, temveč v praktični uporabnosti znanstvenih teorij.**
Trditev zahteva razmislek o ustreznosti korespondenčnega in pragmatičnega pojma resnice v zvezi z znanstvenimi teorijami. Razmisliti moramo o strukturi znanstvene vednosti kot empiričnega sistema spoznanj in o spoznavnih procesih, ki vodijo k oblikovanju znanstvenih teorij. V zvezi z logičnim statusom znanstvenih teorij obstajata dve osnovni in nasprotujoči si mnenji: realizem in instrumentalizem. Prvi pravi, da so znanstvene teorije – denimo atomarni model materije – verni opisi stvarnosti. Drugi trdi, da so teorije le intelektualno orodje, ki ga uporabljamo za napovedovanje prihodnjih opazljivih dogodkov. Se pravi, da se z njimi ne nanašamo na stvarnost, ki je za čutnim izkustvom. Vprašanje zahteva, da razmislimo o ustreznosti razlogov za eno in drugo stališče.

7. Razpravljajte o trditvi: *Moralnost obstaja v svetu le zato, ker se umna bitja zavedajo svoje dolžnosti.*

Gre za Kantovo pojmovanje morale. Dobro ni niti nekaj, kar obstaja v svetu kot Platonove ideje, niti ni stvar sreče kot posledice dejanj (kakor pri utilitaristih), niti denimo sledenje lastnim interesom (kakor pri moralnih egoistih), temveč racionalen uvid v moralnost dejanja. Ta uvid zahteva skladnost maksime delovanja s kategoričnim imperativom. Brez razumnih bitij, ki v sebi nosijo moralni zakon, tako ni mogoče govoriti o moralni stvarnosti. Kandidat mora torej kritično premisliti ta (ali podoben) pristop k morali.

8. Razpravljajte o trditvi: *Človek je svoboden le, če je neodvisen od vseh potreb.*

Hedonistična drža v življenju vodi po mnenju kinikov do suženjstva. Prvič, ker sledi užitku, in drugič, ker nezadovoljenost potreb povzroča neugodje. Če pa smo glede potreb, ki jih moramo zadovoljevati, da sploh preživimo, skromni, kakor to opisuje Dioegen, drugih pa sploh nimamo, se znajdemo v stanju samozadostnosti in svobode. Vprašanje pa je, ali prav z odpovedovanjem potrebam ne postanemo njihov suženj.

9. Razpravljajte o trditvi: *V svetu bodo vselej vladali konflikti, saj splošnoveljavna moralna pravila ne obstajajo.*

Podmena trditve je kulturni relativizem, ki implicira različnost moralnih norm, saj empirična dejstva kažejo, da se moralni kodeksi med sabo močno razlikujejo. Od kandidata pa se zahteva predvsem razprava o odnosu relativno–absolutno v morali in o posledicah, ki jih ima zagovarjanje absolutističnega ali relativističnega stališča.

10. Razpravljajte o trditvi: *Tudi v demokraciji je kršenje zakonov kdaj upravičeno.*

Gre za vprašanje dopustnosti kršenja zakonov, še prav posebno v demokraciji. Po mnenju nekaterih je državljanska nepokorščina iz različnih razlogov nedopustna. Eden izmed njih je, da za spremembo demokratično sprejetih pravnih norm obstajajo institucije, s katerimi lahko dosežemo spremembo nepravilnih zakonov. Tisti, ki zagovarjajo upravičenost državljanske nepokorščine, trdijo, da je včasih zagovornike večinskega mnenja mogoče pripraviti k spremembi nepravilne zakonodaje le z dejanji, ki te zakonodaje ne spoštujejo.

11. Razpravljajte o trditvi: *Svojim pravicam se nihče ne more odpovedati, ker mu nujno pripadajo.*

Temeljna podmena naslovne trditve je, da posamezniku nujno pripadajo neke pravice. Zastavi se vprašanje, kako moremo to zagovarjati. Eden izmed odgovorov je, da sestavljajo del meta fizičnega bistva človeka tako imenovane naravne pravice, denimo pravica do svobode ali pravica do lastnine. Nasprotno zagovorniki družbene pogodbe vsaj na prvi pogled posamezniku dajejo le tiste pravice, ki se vzpostavijo z družbeno pogodbo. Vendar tudi teoretični družbene pogodbe, denimo Rawls, trdijo, da je neka temeljna načela o pravicah in svoboščinah razumno sprejeti, se pravi, da te pravice in svoboščine človeku nujno pripadajo. Pri tem se zastavlja vprašanje, katera načela so razumna.

12. Razpravljajte o trditvi: *Ker je enakost med ljudmi neuresničljiva, nobena družba ne more biti pravična.*

Trditev predpostavlja, da je pravična le tista družba, v kateri so posamezniki enaki. Pri tem se zastavi vprašanje, kakšno enakost imamo v mislih. Lahko gre za enakost pri delitvi družbenega bogastva, ali enakost možnosti, ali enakost pred zakonom, ali enakost političnega vpliva itd. Treba je razmisliti, ali ideja egalitarizma v resnici izraža pravičnost. Mnogi menijo nasprotno in trdijo, da je pravična tista družba, v kateri je posameznik denimo deležen družbenega bogastva glede na svoje zasluge. Rawls pa meni, da so dopustne tiste razlike med posamezniki, ki najbolj koristijo ljudem v najmanj ugodnem položaju.

13. Razpravljajte o trditvi: *Ne družba in ne človek, le Bog odloča o tem, kaj je prav in kaj narobe.*

Trditev se nanaša na razmerje med Bogom in etiko oziroma moralnimi načeli. Njena podmena je, da sta samo dva vira morale, družba ali pa Bog. Kandidat lahko svoj odgovor zastavi tudi tako, da vpelje kak drug vir morale, denimo kantovski um, in tako zavrne osnovno podmeno vprašanja.

14. Razpravljajte o trditvi: Religiozna beda je izraz dejanske bede in hkrati protest zoper dejansko bedo. Religija je vzdih ogroženega bitja, duša brezsrčnega sveta, kot je tudi duh brezdušnih razmer. Religija je opij ljudstva. (Karl Marx)

Po Marxu je religija posledica stiske, v katero so ljudje pahnjeni zaradi družbenih razmer razredne družbe. Izvor religije niso ne bivanjski ne duševni problemi ljudi. Če družbene razmere potrebujejo iluzijo, je to znamenje protesta proti njim po eni strani, vendar gre za iluzorni protest, kajti beda se reši v onostranosti. Treba je odpraviti družbeno bedo in religija bo odmrla. Kandidat mora obravnavati to kritiko religije.

15. Razpravljajte o trditvi: Čeprav je Bog svet ustvaril, se zanj in za človeka ne zanima in v svet ne posega.

Trditev je nasprotna običajnemu teističnemu razumevanju Boga, po katerem se Bog za človeka čustveno zanima, saj je vseljubeč, prav tako pa v svet posega, denimo s čudeži. Vprašanje zahteva analizo razlogov za mnenje, da je teistični pojem Boga zmoten, in seveda tudi analizo temu nasprotnih pogledov.

OCENJEVALNA SHEMA ZA KOMENTAR BESEDILA (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

0–10 ODGOVOR NE DOSEGA MINIMALNIH STANDARDOV

- 0 Popolnoma nerelevantna naloga, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
- 1–5 Komentar je fragmentaren in večinoma nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja besedila. Očitno je, da kandidat dela ne pozna. Prav tako gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za celovit komentar.
- 6–10 Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, razumevanje izbranega dela je omejeno, razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je najti še veliko nerelevantnosti.
Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.

11–13 ZADOSTNO

Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume, vendar na zelo nizki ravni, saj je njegovo poznavanje dela zelo površno. Veliko je nerelevantnosti, vendar se odgovor deloma že nanaša na dani odlomek, deloma pa je lahko zgolj njegova parafraza. Vpelje nekaj ustreznih pojmov, vendar jih ne analizira. Odgovor je pogosto preprost opis filozofskega problema iz odlomka ali morda celo preprosta obnova celotnega dela. Če poskuša z argumentacijo, je ta bolj opisna.
Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.

14–16 DOBRO, A OMEJENO

Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo tudi razume. Naloga ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi; odgovor je večinoma relevanten, toda opisi in razlage so ponekod še slabo razviti; kandidat poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi tudi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila.
Kandidat delo dobro pozna in dobro predstavi vsebino, ki se navezuje na odlomek.

17–19 PRAV DOBRO, A Z MANJŠIMI POMANJKLJIVOSTMI

Obravnavano delo dobro pozna in razume, filozofski problem iz odlomka umesti v kontekst dela; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Kandidat pozna celotno delo, razume bistvene filozofske probleme, ki jih delo, zlasti pa navedeni odlomek odpira, in jih tudi razlaga v tem okviru. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so lahko napake v izpeljavi ali nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to obrobnejše pomanjkljivosti.
Kandidat delo zelo dobro pozna ter zna dobro razložiti in analizirati temeljne probleme odlomka in dela.

20–22 V GLAVNEM ODLIČNO

Dober odgovor z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno črto razlage in argumentacije, upošteva (vsaj implicitno) tudi drugačne poglede. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim besedilom in ga komentira s pojmovnim aparatom, ki je razvit v besedilu. Vstopa v dialog z avtorjem dela ter razvija in utemeljuje tudi svoja stališča. Lahko obravnava avtorja tudi širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.
Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito obravnava vse vidike danega odlomka in semtertja celo vstopa v dialog z avtorjem.

DODATNA NAVODILA ZA KOMENTAR BESEDILA

(Gre samo za okvirna navodila, za pravično ocenjevanje pa je nujno, da ocenjevalci vnaprej obnovijo svoje poznavanje nadrobnosti besedila, saj je prav to bistvena odlika ene vrste komentarjev.)

1. PLATON: DRŽAVA

Odlomek govori, prvič, o Platonovem metafizičnem dualizmu, in drugič, o spoznavnih zmožnostih, ki človeku dopuščajo spoznati resnični svet, to je svet idej oziroma svet intelegibilnih bitnosti. Stvarnost sestavljajo splošnosti, Platon jim pravi ideje, in posamičnosti (posamične stvari), pri čemer so prve ontološko bolj resnične od drugih, prav tako pa so prve bistva drugih. Ideje imajo intelegibilno naravo, se pravi, da jih lahko le umevamo. Pri njihovem spoznanju čutila neposredno niso udeležena. Posamičnosti spoznavamo s čutili, vendar pa je transcendentni pogoj prepoznavanja sleherne posamičnosti razumevanje ustrezne ideje. Dobre interpretacije morajo podati razumne razloge in argumente, ki jih Platon navaja v prid svojemu mnenju. To pomeni, da je treba tudi za Platonove prispodobne predstaviti razumne razloge.

2. ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Odlomek je osrednja misel Aristotelove etike, ki govori o tem, da je dejanje posledica odločitve, odločitev pa preišljeno hotenje. Gibalo našega dejanja je namreč vedno neka želja, vendar ta želja ni nujno vedno tudi neko dobro. Lahko je torej resnično ali pa le navidezno dobro. Zato mora človek po Aristotelovem mnenju željo (hotenje) vedno premisliti, to pa mu omogoča vrlina ocenjevalnega dela razumskega dela duše – pametnost. Šele ko človek premisli svojo željo in ugotovi, da gre za resnično dobro, lahko sprejme pravo (dobro) odločitev, ki je tako počelo dobrega dejanja. Dobro dejanje je vedno posledica npravstvene in razumske vrline (pametnosti). Ena brez druge ne moreta. Razlaga odlomka je dobro izhodišče za predstavitev Aristotelovega nauka o vrlihah, ki človeka popeljejo do najvišjega dobra.

3. DESCARTES: MEDITACIJE

Descartes v tem odlomku nakaže temeljne značilnosti in vzpostavi razliko med uvidi razuma in čutno-empiričnimi spoznanji. Prvim pripisuje evidentno resničnost, drugim zmotljivost. Zato v resničnost prvih ni moč dvomiti, druga pa so pod senco dvoma. Odlomek zahteva, da se v interpretaciji prikažejo značilnosti ter vloga apriornih in aposteriornih spoznanj v Descartesovem pojmovanju sistema vednosti.

4. KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

Kant meni, da so moralno dobra le tista dejanja, ki so storjena na podlagi razumnega uvida v moralno ustreznost maksime, ki ji v dejanju sledimo (maksima mora zadostiti zahtevam prve in druge formulacije kategoričnega imperativa). Če vzgib za dejanje ne izvira iz tega razumnega uvida, temveč od nekje drugod, npr. iz naših želja ali interesov, dejanje ni moralno, četudi ni v nasprotju z zahtevami morale. Kvečjemu lahko rečemo, da je v skladu z moralnim zakonom.

5. NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Če vsaka žival instinktivno teži k največjemu občutku moči, bo razlaga privlačnosti asketskega ideala morala pokazati, kako asketski ideal zadovoljujejo to težnjo. Kandidat se lahko omeji na Nietzschejev prikaz očitne povezave med voljo do moči filozofov in asketskim idealom. Za filozofe je precej tipičen gnev do čutnosti, do vsakdanjega življenja, čustev, interesov, kajti filozof se veseli optimuma najvišje in najdržnejše duhovnosti, s čimer potrjuje svoje bivanje, svojo voljo do resnice in spoznanja, v kateri opravljajo filozofske dejavnosti. Vendar so za to svobodo drago plačali, zato so filozofski asketizem pogosto skrili za svečeniškega, se maskirali z njim. Kandidat lahko nadaljuje s svečeniškimi asketskimi ideali, njihovo funkcijo, in temo postavi v kontekst raziskave privlačnosti asketskega ideala pri drugih skupinah.